DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

23. marts 2000 *

I sag C-208/98,

angående en anmodning, som Landgericht Potsdam (Tyskland) i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Berliner Kindl Brauerei AG

mod

Andreas Siepert,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit (EFT 1987 L 42, s. 48),

* Processprog: tysk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af formanden for Sjette Afdeling, J.C. Moitinho de Almeida, som fungerende afdelingsformand for Femte Afdeling, og dommerne L. Sevón (refererende dommer), C. Gulmann, J.-P. Puissochet og M. Wathelet,

generaladvokat: P. Léger
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Berliner Kindl Brauerei AG ved advokat K. Großkopf, Warnemünde

— Andreas Siepert ved advokat O. Zänker, Rostock

— den tyske regering ved kontorchef E. Röder, Forbundsøkonomiministeriet, og kontorchef A. Dittrich, Forbundsjustitsministeriet, som befuldmægtigede

— den belgiske regering ved kontorchef J. Devadder og generaldirektør R. Foucart, begge Juridisk Tjeneste, Ministeriet for Udenrigsanliggender, Udenrigshandel og Udviklingssamarbejde, som befuldmægtigede

— den spanske regering ved statens advokat S. Ortíz Vaamonde, som befuldmægtiget

— den franske regering ved kontorchef K. Rispal-Bellanger og fuldmægtig R. Loosli-Surrans, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

— den finske regering ved juridisk konsulent T. Pynnä, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved U. Wölker, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 10. juni 1999 er afgivet mundtlige indlæg af Berliner Kindl Brauerei AG ved advokat T. Lübbig, Berlin, af Andreas Siepert ved advokat O. Zänker, af den tyske regering ved A. Dittrich, af den spanske regering ved S. Ortíz Vaamonde, af den franske regering ved R. Loosli-Surrans og af Kommissionen ved U. Wölker,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. oktober 1999,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 27. april 1998, indgået til Domstolen den 2. juni 1998, har Landgericht Potsdam i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit (EFT 1987 L 42, s. 48, herefter »direktivet«).

2 Dette spørgsmål er blevet rejst i forbindelse med en sag mellem Berliner Kindl Brauerei AG (herefter »bryggeriet«) og Andreas Siepert vedrørende opfyldelsen af en kautionsaftale, som sidstnævnte har indgået til fordel for bryggeriet.

Den gældende lovgivning

3 Direktivets artikel 1, stk. 1, artikel 1, stk. 2, litra a), og artikel 1, stk. 2, litra c), første afsnit, bestemmer:

»1. Dette direktiv finder anvendelse på kreditaftaler.

2. I henhold til dette direktiv forstås ved:

a) 'forbruger': en fysisk person, der ved en retshandel, som er omfattet af dette direktiv, optræder med et formål, der må anses at ligge uden for hans erhvervsmæssige virkefelt

...

c) 'kreditaftale': en aftale, i henhold til hvilken en kreditgiver yder eller giver tilsagn om at yde en forbruger kredit i form af udskudt betaling, lån eller anden tilsvarende form for finansiel facilitet.«

4 Direktivets artikel 2, stk. 1, litra f), udelukker kreditaftaler om mindre end 200 ECU eller mere end 20 000 ECU fra direktivets anvendelsesområde.

5 Direktivets artikel 4, stk. 1, artikel 4, stk. 2, litra a), artikel 4, stk. 2, litra b), første afsnit, og artikel 4, stk. 2, litra c), samt artikel 4, stk. 3, som ændret ved Rådets direktiv 90/88/EØF af 22. februar 1990 (EFT L 61, s. 14), bestemmer:

»1. Kreditaftaler udfærdiges skriftligt. Forbrugeren får udleveret en genpart af den skriftlige aftale.

2. Den skriftlige aftale skal indeholde

a) en angivelse af de årlige omkostninger i procent

b) en angivelse af de betingelser, hvorunder størrelsen af de årlige omkostninger i procent kan ændres

...

c) en angivelse af størrelsen og antallet af samt af hyppigheden af eller datoerne for de ydelser, forbrugeren skal betale for at tilbagebetale kreditten og betale renter og andre omkostninger, samt om muligt af det samlede beløb, der skal betales

...

3. Den skriftlige aftale skal endvidere indeholde de øvrige væsentlige enkeltheder i kontrakten.

Som eksempel findes der i bilaget til dette direktiv en liste over enkeltheder, som medlemsstaterne på grund af deres væsentlige karakter kan kræve angivet i den skriftlige aftale.«

6 Det fremgår af punkt 1 i det nævnte bilag, at for så vidt angår kreditaftaler vedrørende levering af løsøre eller tjenesteydelser omfatter disse enkeltheder — ud over præciseringer om aftalens genstand og selve finansieringsbetingelserne — bl.a. »beskrivelse af eventuel sikkerhed« [nr. vi)] og »eventuel fortrydelsesperiode« [nr. vii)].

7 Direktivets artikel 15 bestemmer:

»Dette direktiv er ikke til hinder for, at medlemsstaterne med henblik på beskyttelse af forbrugeren opretholder eller vedtager mere vidtgående bestemmelser i overensstemmelse med deres forpligtelser i henhold til traktaten.«

8 I Tyskland er direktivet blevet gennemført ved Verbraucherkreditgesetz af 17. december 1990 (den tyske lov om forbrugerkreditaftaler, BGBl. I, s. 2840, herefter »VerbrKrG«), der i henhold til direktivets artikel 15 udstrækker sit anvendelsesområde, jf. lovens § 1 og § 3, stk. 1, punkt 2, til at omfatte kreditter ydet fysiske personer, herunder kreditter til etablering af erhvervsvirksomhed, for så vidt som beløbet i sidstnævnte tilfælde ikke overstiger 100 000 DEM. VerbrKrG's § 7 bestemmer endvidere, at den erklæring, der er afgivet af en forbruger med henblik på indgåelsen af en kreditaftale, kun får virkning, hvis forbrugeren ikke har tilbagekaldt erklæringen inden for en frist på en uge efter, at han fra kreditgiver har modtaget en meddelelse, hvorved han gøres bekendt med, at der består en ret til at tilbagekalde erklæringen og de nærmere regler herfor.

Hovedsagens faktiske omstændigheder og det præjudicielle spørgsmål

9 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, af Andreas Siepert påtog sig en kaution over for bryggeriet indtil et beløb af 90 000 DEM til sikring af tilbagebetalingen af nogle lån, som bryggeriet havde ydet en tredjemand til etablering af en restauration, hvilken forpligtelse ikke havde nogen forbindelse med låntagerens daværende erhvervsmæssige virkefelt. Landgericht Potsdam har endvidere anført, at Andreas Siepert ikke blev oplyst om sin ret til at tilbagekalde erklæringen i henhold til VerbrKrG's § 7, men at han under en drøftelse i juni 1994 med en medarbejder fra bryggeriet meddelte denne, at han tilbagekaldte sin kautionserklæring.

10 Da hovedskyldneren ikke indfriede sine forpligtelser, hævede bryggeriet aftalen om de lån, der var ydet ham, og opnåede, at han ved Landgericht Rostocks dom af 25. juli 1997 blev dømt til at betale et beløb på 28 952,43 DEM med rente. Ved udeblivelsesdom af 8. december 1997 blev Andreas Siepert i sin egenskab af kautionist dømt til at betale samme beløb.

11 Idet Andreas Siepert har begæret denne dom ophævet, har Landgericht Potsdam besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er en kautionsaftale, som er indgået af en fysisk person, der ikke handler under udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed, omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit

(EFT L 42 af 12.2.1987, s. 48), hvis kautionsaftalen sikrer tilbagebetaling af en gæld, som hovedskyldneren *ikke* har påtaget sig i forbindelse med allerede udøvet erhvervsmæssig virksomhed?«

12 Med sit spørgsmål ønsker den nationale ret nærmere bestemt oplyst, om direktivet skal fortolkes således, at en kautionsaftale, som er indgået til sikring af tilbagebetaling af et lån, er omfattet af direktivets anvendelsesområde, når hverken kautionisten eller låntageren har handlet under udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed.

13 Både bryggeriet og den tyske, den belgiske og den finske regering har gjort gældende, at direktivet ikke finder anvendelse på kautionsaftaler, bl.a. som følge af, at sådanne aftaler ikke er kreditaftaler i den forstand, hvori udtrykket anvendes i direktivets artikel 1, stk. 2, litra c), men udgør ensidige forpligtelser til sikring af tilbagebetaling af et lån. Ifølge bryggeriet og den tyske og den finske regering følger det af Kommissionens beretning af 11. maj 1995 om gennemførelsen af direktiv 87/102 (KOM(95) 117 endelig udg., herefter »beretningen«) — hvori det i punkt 345 konstateres, at direktivet ikke omhandler kaution — at kautionsaftalen ikke er omfattet af direktivets anvendelsesområde.

14 Den tyske og den finske regering har endvidere gjort gældende, at direktivet har til formål at sikre, at låntager på tidspunktet for indgåelsen af låneaftalen råder over behørig information om de forpligtelser, som følger af låneaftalen, og det tilsigter således at beskytte låntager mod urimelige forpligtelser. Direktivet indeholder derimod ikke bestemmelser, der kan beskytte kautionisten, der i første række er interesseret i hovedskyldnerens solvens. De nævnte regeringer bestrider endvidere, at inddragningen af kautionsaftalen under direktivets anvendelsesområde skulle kunne følge af, at sådanne forpligtelser alene er accessoriske.

15 Andreas Siepert, den spanske og den franske regering samt Kommissionen er derimod — bl.a. som følge af den snævre forbindelse, som kautionsaftalen har med den låneaftale, hvis opfyldelse den skal sikre — af den opfattelse, at

kautionsaftalen kan være omfattet af direktivet. Ifølge Kommissionen udgør den omstændighed, at direktivet ikke omtaler stillingen for personer, som, idet de stiller sikkerhed eller påtager sig en forpligtelse som meddebitor, deltager i låneaftalen på låntagers side, faktisk en utilsigtet lakune i direktivet.

16 Den franske regering og Kommissionen har i denne forbindelse præciseret, at for at falde ind under direktivets anvendelsesområde skal såvel låneaftalen som kautionsaftalen være indgået af fysiske personer, som handler med et andet formål end erhvervsmæssig virksomhed for øje. Den omstændighed, at kautionen er accessorisk, indebærer bl.a., at kautionsaftaler, der er indgået vedrørende lån, som ikke er bestemt til forbrug i direktivets forstand, skal udelukkes fra direktivets anvendelsesområde.

17 Det bemærkes indledningsvis, at ifølge ordlyden af direktivets artikel 1, stk. 2, litra c), er dettes anvendelsesområde begrænset til kreditaftaler forstået som aftaler, i henhold til hvilke »en kreditgiver yder eller giver tilsagn om at yde en forbruger kredit i form af udskudt betaling, lån eller anden tilsvarende form for finansiel facilitet«.

18 Det er ubestridt, at en kautionsaftale ikke er en kreditaftale i denne bestemmelses forstand. Eftersom bestemmelsens ordlyd ikke giver støtte for en fortolkning, hvorefter kautionsaftalen henhører under direktivet, må det herefter undersøges, om direktivets opbygning og formål indebærer, at en sådan aftale er omfattet af dets anvendelsesområde.

19 Hvad for det første angår direktivets opbygning bemærkes, at direktivets artikel 4, stk. 3, bestemmer, at den skriftlige kreditaftale skal indeholde de væsentlige enkeltheder i kontrakten, til illustration af hvilke der i direktivets bilag i punkt 1, nr. vi), er nævnt »beskrivelse af eventuel sikkerhed«. Angivelsen af disse enkeltheder i kreditaftalen har således til formål at sikre, at aftalens parter,

dvs. låntager og långiver, selv har et fuldstændigt kendskab til de sikkerheder, som er en betingelse for indgåelsen af aftalen. Da direktivet ikke indeholder nogen udtrykkelig bestemmelse herom, kan det imidlertid ikke udledes af nævnte bestemmelse, at direktivet ligeledes fastsætter regler for kautionsaftaler med hensyn til de parter, som har indgået kreditaftalen.

20 For så vidt angår direktivets formål fremgår det af betragtningerne til dette, at direktivet er blevet udstedt med de to formål at sikre dels etableringen af et fælles marked for forbrugerkredit (tredje, fjerde og femte betragtning), dels beskyttelsen af forbrugere, der indgår sådanne kreditaftaler (sjette, syvende og niende betragtning).

21 Det er med henblik på at beskytte forbrugeren mod urimelige kreditvilkår og for at give ham mulighed for ved indgåelsen af aftalen at få fuldstændigt kendskab til betingelserne for den fremtidige opfyldelse af den underskrevne aftale, at direktivets artikel 4 fastsætter krav om, at låntager skal have oplysning om samtlige de enkeltheder, som kan have indflydelse på omfanget af hans forpligtelse, herunder sikkerhederne.

22 Den omstændighed, at direktivet på den ene side nævner sikkerhederne i listen over de vilkår i kreditaftalen, der anses for væsentlige for låntager, og på den anden side ikke indeholder nogen udtrykkelig bestemmelse om regler for kautionisten eller om andre former for sikkerhedsstillelse, viser, at direktivet — idet det alene ud fra et forbrugerbeskyttelseshensyn anfører de sikkerheder, der skal sikre tilbagebetalingen af lånet — har tilsigtet at udelukke kautionsaftaler fra dets anvendelsesområde.

23 Denne fortolkning støttes i øvrigt af, at det i beretningens punkt 345 konstateres, at direktivet »ikke omhandler kaution«, samt af den omstændighed, at Europa-Parlamentet i punkt 16 i beslutning af 11. marts 1997 om denne beretning (EFT C 115, s. 27) »henleder opmærksomheden på, at der ved en udvidelse af visse af de i direktiv 87/102/EØF indeholdte forpligtelser til også at omfatte garanter og

kautionister må tages hensyn til de faktiske forskelle, der gør sig gældende ved en sammenligning med selve låntageren«.

24 Direktivet adskiller sig således ved sin opbygning og sine formål fra Rådets direktiv 85/577/EØF af 20. december 1985 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler indgået uden for fast forretningssted (EFT L 372, s. 31). Dette direktiv — som ikke indeholder nogen anden begrænsning med hensyn til sit saglige anvendelsesområde ud fra de pågældende typer aftaler end at de skal vedrøre levering af løsøre og tjenesteydelser, og at forbrugerne skal optræde med et formål, der må anses at ligge uden for deres erhvervsmæssige virkefelt — tilsigter at beskytte disse ved at give dem en generel ret til at træde tilbage fra en aftale, som ikke er indgået på kundens, men på den erhvervsdrivendes initiativ, idet kunden kan finde, at det er umuligt at forstå alle konsekvenserne af sin handling. Det er netop på grundlag af dette formål, at Domstolen har udtalt, at man ikke på forhånd kan udelukke en aftale, som kommer tredjemand til gode, og nærmere bestemt en kautionsaftale indgået ved et dørsalg, fra direktivets anvendelsesområde (jf. dom af 17.3.1998, sag C-45/96, Dietzinger, Sml. I, s. 1199, præmis 19).

25 Som følge af, at direktivets formål næsten udelukkende begrænser sig til at vedrøre oplysninger til hovedskyldneren om rækkevidden af dennes forpligtelse, og henset til, at det næppe indeholder bestemmelser, der kan give en hensigtsmæssig beskyttelse af kautionisten, som hovedsageligt er interesseret i at have kendskab til, om låntager er solvent, således at han er i stand til at vurdere sandsynligheden af, at der vil blive stillet krav over for ham med henblik på tilbagebetaling af lånet, kan direktivet ikke anses for at kunne finde anvendelse på kautionsaftaler.

26 En udvidelse af direktivets anvendelsesområde til at omfatte kautionsaftaler kan heller ikke baseres på, at kautionsaftaler alene er accessoriske i forhold til den hovedforpligtelse, hvis opfyldelse de skal sikre, eftersom en sådan fortolkning — som det fremgår af denne doms præmis 18 — ikke har noget grundlag i direktivets ordlyd og heller ikke i dettes opbygning eller formål.

27 Under hensyn til det overfor anførte skal det stillede spørgsmål besvares med, at direktivet skal fortolkes således, at en kautionsaftale, som er indgået til sikring af tilbagebetaling af et lån, heller ikke er omfattet af direktivets anvendelsesområde, når hverken kautionisten eller låntageren har handlet under udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed.

Sagens omkostninger

28 De udgifter, der er afholdt af den tyske, den belgiske, den spanske, den franske og den finske regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Landgericht Potsdam ved kendelse af 27. april 1998, for ret:

Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit skal

fortolkes således, at en kautionsaftale, som er indgået til sikring af tilbagebetaling af et lån, heller ikke er omfattet af direktivets anvendelsesområde, når hverken kautionisten eller låntageren har handlet under udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed.

Moitinho de Almeida Sevón Gulmann

Puissochet Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 23. marts 2000.

R. Grass D.A.O. Edward

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling